

חיבורם של מבנים ללא היתר לרשת החשמל ביישובי החברה הערבית

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת יוסף ג' בארין, יו"ר הוועדה המיוחדת לזכויות הילד, לקראת דיון בנושא: "ילדים המתגוררים בבתיים ללא חשמל: סוגיית חיבור בתים ביישובים ערביים לתשתית החשמל". המסמך מתבסס על דוחות שנכתבו על ידי גופים ציבוריים שונים ועל תשובות שהתקבלו מהגורמים שאליהם פנינו: חברת החשמל, רשות החשמל, משרד האנרגיה, משרד הפנים, מינהל התכנון, משרד המשפטים, ארגוני חברה אזרחית וראשי רשויות מקומיות ערביות.

על פי חוק התכנון והבנייה, כדי להפוך קרקע לזמינה לבנייה יש לאשר תוכניות מפורטות, וכדי לממש את התוכניות נדרש היתר בנייה. אין לחבר מבנה לחשמל ללא היתר בנייה וללא טופס 4

חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק התכנון והבנייה),¹ הוא החוק המסדיר את פעולתם של מוסדות התכנון בישראל. **על פי החוק, כדי להפוך קרקע לזמינה לבנייה יש לאשר תוכניות מפורטות במוסדות התכנון המוסמכים לכך** (בדרך כלל הוועדות המקומיות והמחוזיות לתכנון ובנייה). על התוכניות המפורטות לעלות בקנה אחד עם תוכניות המתאר הארציות, המחוזיות והמקומיות. טרם אישור תוכנית מפורטת יש להפקידה להתנגדויות בידי הוועדה המקומית או המחוזית. החוק קובע גם כי **כדי לממש תוכניות מפורטות לאחר אישור ולהתחיל לבנות על הקרקע ולהשתמש בה נדרש היתר בנייה**. הוועדות המקומיות או רשויות הרישוי המקומיות הן המוציאות את היתרי הבנייה כפי שנקבע בחוק ובתקנותיו, ועל ההיתרים להתאים להוראות התוכניות.²

לפי סעיף 157א לחוק התכנון והבנייה, **אין לחבר בתים שנבנו ללא היתר בנייה לרשתות החשמל, הטלפון והמים. אם המבנה נבנה על סמך היתר בנייה, הוועדה המקומית לתכנון ובנייה נותנת, בכפוף לתנאים שונים, אישור אכלוס (טופס 4) המתיר לחבר את המבנה**

¹ חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965.

² רינת בנייה, בנייה בלתי חוקית והריסת מבנים בישראל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 20 באוקטובר 2015.

סעיף 157א(ח) לחוק
התכנון והבנייה
מאפשר לשר הפנים
להורות בצו לחבר
מבנים לחשמל טרם
מתן היתר בנייה,
בתנאי שהופקדה
תוכנית מפורטת
ושהרשות המאשרת
קבעה שלא תהיה
מניעה לקבל היתר
בנייה

ביישובי החברה
הערבית יש מבנים
רבים שנבנו ללא
היתר בשל מגוון
סיבות. מבנים אלה
אינם מורשים
להתחבר לרשת
החשמל, אולם בפועל
רבים מהם מחוברים
לחשמל באופן בלתי
חוקי

לתשתיות, ובהן רשת החשמל.³ מחברת החשמל נמסר כי מבנים מחוברים לחשמל באופן חוקי רק אם הם קיבלו אישורים לפי חוק התכנון והבנייה, כלומר היתר בנייה וטופס 4 או תעודת גמר, או שניתן להם אישור מיוחד מכוח הסדר חוקי ספציפי, כפי שנעשה במקרים שונים בעבר (ראו להלן).⁴

יצוין, כי סעיף 157א(ח) לחוק התכנון והבנייה **מאפשר לשר הפנים להורות בצו לחבר מבנים לחשמל טרם מתן היתר בנייה, בתנאים האלה:** ראשית, השטח כלול בתוכנית מפורטת שהופקדה אשר מתירה בנייה בו; שנית, הרשות המאשרת (הוועדה המקומית או המחוזית) קבעה שלאחר אישור התוכנית לא תהיה מניעה לקבלת היתר בנייה.⁵

ביישובים הערביים יש מבנים רבים שנבנו ללא היתר בשל מגוון סיבות, כפי שצוין בדוחות שחוברו על ידי כמה גופי ממשל, ובהם דוח ועדת החקירה הממלכתית לביור ההתנגשויות בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ישראלים בחודש אוקטובר 2000 בראשות השופט אור (2003), דוח צוות 120 הימים העוסק בהתמודדות עם מצוקת הדיור ביישובי המיעוטים (2015) ודוח מבקר המדינה על פעולות הממשלה בנושא מצוקת הדיור ביישובי המיעוטים (2019).⁶ **מדוחות אלה עולה כי מבנים רבים ביישובי החברה הערבית אינם מורשים להתחבר לרשת החשמל, אולם בפועל רבים מהם מחוברים לחשמל באופן בלתי חוקי,** אם באמצעות התחברות לתשתיות חשמל של מבנים מחוברים באופן חוקי ואם באמצעות התחברות ישירה לרשת החשמל הציבורית ביישוב. על פי חברת החשמל, יש גם מקרים שבהם האישורים הרלוונטיים (טופס 4, תעודת גמר וכדומה) מזויפים כדי לקבל חיבור לחשמל למבנים שלא נבנו כדין.⁷

תופעת החיבור הבלתי-חוקי של מבנים ביישובים ערביים לרשת החשמל קשורה באופן הדוק לקשיים התכנוניים באותם יישובים, המתבטאים, כך על פי גורמים שונים, בתהליך תכנון מסורבל ואיטי. החלטת הממשלה מס' 922 משנת 2015 נועדה לתת מענה על חלק מאותם קשיים.⁸

לפי משרד המשפטים, בשנים האחרונות נעשית עבודה מאומצת במוסדות התכנון לקידום תכנון מפורט בחברה הערבית. למשל, עד יולי 2019 אושרו 120,000 יחידות דיור (הן בנייה חדשה והן

³ אורי טל-ספירו, [חיבור מבנים שנבנו ללא היתר בנייה בדאלית אל-כרמל ובעוספיא לרשת החשמל](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 בפברואר 2011.

⁴ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

⁵ [חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965](#).

⁶ ראו: רינת בניטה, [בנייה בלתי חוקית והריסת מבנים בישראל](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 20 באוקטובר 2015; משרד האוצר, [דוח צוות 120 הימים להתמודדות עם מצוקת הדיור ביישובי המיעוטים](#), יוני 2015; מבקר המדינה, [פעולות הממשלה בנושא מצוקת הדיור ביישובי המיעוטים, דוח שנתי 69ב](#), 6 במאי 2019.

⁷ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

⁸ החלטה מספר 922 של הממשלה ה-34, [פעילות הממשלה לפיתוח כלכלי באוכלוסיית המיעוטים בשנים 2016-2020](#), 31 בדצמבר 2015.

בשנים האחרונות
מוסדות התכנון
פועלים לקידום
התכנון המפורט
בחברה הערבית,
ואושרו יחידות דיור
רבות. אולם, לפי
מבקר המדינה ולפי
עמותת סיכוי, הליכי
התכנון עדיין איטיים
ומסורבלים מדי

הסדרת בנייה קיימת) ועל פי תוכנית העבודה לשנת 2020 יש צפי לאישור של עוד כ-60,000 יחידות דיור.⁹

לפי מבקר המדינה, קצב הביצוע של החלטת הממשלה 922 אינו מספק: בהחלטה יועד תקציב של 176 מיליון ש"ח לשנים 2016-2020 לתכנון מפורט של קרקעות מדינה וקרקעות פרטיות. אולם, לפי המבקר, הליכי התכנון של קרקעות פרטיות נמשכים זמן רב מדי. במועד סיום הביקורת (הדוח פורסם במאי 2019), קודם התכנון המפורט של קרקעות פרטיות באופן חלקי ביותר – מרבית הרשויות המקומיות לא החלו לנצל את התקציב שהוקצה להן לכך, ויתר הרשויות ניצלו רק 6% מהתקציב שהוקצה לכלל הרשויות למטרה זו, כ-1.2 מיליון ש"ח מתוך 20.5 מיליון ש"ח.¹⁰

לפי נייר עמדה של עמותת סיכוי, תהליך האישור של תוכניות בנייה מפורטות של מבנים לא מוסדרים הוא ארוך ומסורבל: הבנייה הבלתי-מוסדרת ביישובים הערביים היא לעיתים קרובות על קרקע בבעלות פרטית, ולכן הסדרת הבנייה תלויה באישור של שתי תוכניות מפורטות: תוכנית בנייה מפורטת שמתאימה את התכנון למצב הקיים, המאושרת בוועדה המחוזית, ותהליכי איחוד וחלוקה המאושרים בוועדה המקומית.¹¹

במסמך זה יוצגו תחילה נתונים על מבנים ביישובי החברה הערבית המחוברים לחשמל באופן בלתי חוקי; לאחר מכן יתוארו ההשלכות של החיבור הבלתי-חוקי של מבנים לחשמל; לסיום יוצגו כלי מדיניות להתמודדות עם החסמים התכנוניים לחיבור מבנים לרשת החשמל.

מהמסמך עולה כי **לגורמים המוסמכים אין נתונים מדויקים על מספר המבנים ביישובי החברה הערבית שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי, אולם חברת החשמל מעריכה שמדובר בעשרות אלפי מבנים**. חיבור מבנים באופן בלתי חוקי לחשמל גורם למפגעי בטיחות במרחב הציבורי ובבתים הפרטיים ואף לסכנת התחשמלות, לעומס על רשת החשמל שמוביל להפסקות חשמל רבות, לפגיעה באיכות חייהם של תושבי יישובי החברה הערבית ולנזק כלכלי לחברת החשמל בשל פעולות תחזוקה ושדרוג שהחברה מבצעת כדי לעמוד בעומס על הרשת ובשל אי-תשלום סדיר של מי שמתחבר לרשת בצורה פיראטית ועוד.

בעבר התקיימו הסדרים זמניים ("צו שחל" משנת 1988 וחוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996) שאפשרו חיבור לחשמל של מבנים ללא היתר בנייה, על פי כמה קריטריונים. מתוקף הסדרים אלה חוברו אלפי מבנים לחשמל, **אולם ההסדרים אינם בתוקף כיום. ההסדר המוצע כיום על ידי מינהל התכנון ומשרד המשפטים מבוסס על חוק התכנון והבנייה, המאפשר לשר הפנים להורות על חיבור לחשמל של מבנים שהופקדה תוכנית מפורטת**

⁹ משרד המשפטים, סיכום דיון מיום 16 ביוני 2019 בנושא חיבור לחשמל ביישובי המגזר הערבי, 28 ביולי 2019. הועבר על ידי עו"ד רוסלאן עותמאן, המחלקה למשפט אזרחי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים, 30 בנובמבר 2020.

¹⁰ מבקר המדינה, פעולות הממשלה בנושא מצוקת הדיור ביישובי המיעוטים, דוח שנתי 69ב, 6 במאי 2019.

¹¹ עמותת סיכוי, נייר עמדה – חסמים והמלצות לפתרון מצוקת הדיור ביישובים הערביים, 2019.

שלהם. אולם הן משרד המשפטים והן חברת החשמל מציינים כי נעשה שימוש מועט במתווה זה וכי יש קשיים שמעכבים את השימוש בו. כמה חברי כנסת מציעים להעביר תיקון חקיקה שיאפשר חיבור לחשמל על סמך תוכנית מתאר, גם ללא תוכנית מפורטת, בתנאי שהמבנים נמצאים בשטח שתואם את ייעוד הקרקע בתוכנית המתאר ובתנאי שבעלי המגרשים יתחייבו לפעול להוצאת היתרי בנייה. לפי חברת החשמל, יש לנתק את הקשר שבין חיבור לחשמל ובין אכיפת דיני התכנון והבנייה, ולהציע פתרון מיידי לתופעה של מבנים שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי ביישובים ערביים, במקומות שבהם יש כוונה לאשר תוכנית מתאר, וזאת על ידי חידוש חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), או באמצעות צווים כמו צו שחל.

1. מבנים ביישובי החברה הערבית המחוברים לחשמל באופן בלתי חוקי

כאמור, מבנים רבים ביישובי החברה הערבית הוקמו ללא היתר בנייה ולפיכך אינם מורשים להתחבר לרשת החשמל, אולם בפועל רבים מהם מתחברים לחשמל באופן בלתי חוקי. מחברת החשמל נמסר שאין בידיה מידע על מספר המבנים שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי, אך לפי הערכה שהתבצעה לפני כמה שנים מדובר על עשרות אלפי מבנים. לחברה לא ידוע כמה מבנים עתידיים לקבל היתר בנייה בסבירות גבוהה. לדברי החברה, מידע מדויק על מספר המבנים שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי אמור להיות בידי הרשויות המקומיות ומוסדות התכנון.¹² פנינו למינהל התכנון,¹³ למשרד הפנים¹⁴ ולמשרד האנרגיה¹⁵ לקבלת נתונים בנושא, אולם הם מסרו שאין בידיהם נתונים אלה.

לדברי מודר יונס, ראש מועצת ערערה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, קיימים כ-45,000 מבנים ביישובים ערביים שאינם יכולים להוציא היתרי בנייה מפני שאין להם תוכניות מתאר מתאימות, ולכן אין להם חיבור חוקי לחשמל.¹⁶ למשל, על פי גורמים בעיריית אום אל-פחם, יש בעיר כ-1,500 מבנים שאינם מחוברים באופן חוקי לחשמל, הן מבנים ישנים והן מבנים חדשים. מבנים אלה – או שאין להם תוכניות מפורטות, או שיש לקדם הליכי איחוד וחלוקה בעניינם.¹⁷ לדברי עלי בשיר מעיריית סח'נין, תוכנית המתאר הראשונה ביישוב התקבלה ב-1992. באותו זמן היו ביישוב כ-2,000 מבנים ללא היתר, אך לא היו נגדם צווי הריסה. במסגרת הסדר שעוגן בחוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996 (ראו להלן), חוברו לחשמל כ-950 מבנים, אך עדיין נשארו יותר מ-1,000 מבנים ללא חיבור חוקי. לדבריו, המבנים החדשים

¹² אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

¹³ אפרת ברנד, סגנית בכירה ליועצת המשפטית, הלשכה המשפטית, מינהל התכנון, שיחת טלפון, 7 בדצמבר 2020.

¹⁴ יותם שדה, מנהל תחום קשרי ממשל, משרד הפנים, שיחת טלפון, 9 בדצמבר 2020.

¹⁵ ניצן קרסנטי, יועצת בכירה למנכ"ל, משרד האנרגיה, דוא"ל, 10 בדצמבר 2020.

¹⁶ מודר יונס, ראש המועצה המקומית ערערה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, שיחת טלפון, 26 בנובמבר 2020.

¹⁷ מחמוד מחאמיד, עיריית אום אל-פחם, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

לחברת החשמל אין נתונים מדויקים על מספר המבנים ביישובי החברה הערבית שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי, אולם היא מעריכה שמדובר בעשרות אלפי מבנים

שנבנו מאז 1992 נבנים בהתאם לתוכניות בנייה ולכן מחוברים לחשמל באופן חוקי.¹⁸ על פי חברת החשמל, ביישוב הבדואי א-סייד, המצוי בתחומה של המועצה האזורית אל-קסום, יש רק כ-19 חיבורים חוקיים לחשמל, אך הם מזינים מבנים המאכלסים כ-6,000 תושבים.¹⁹

בהקשר זה יצוין כי **מבנים רבים חוברו באופן חוקי לרשת החשמל בעשורים האחרונים, אך על פי שנבנו ללא היתר בנייה, במסגרת הסדרות זמניות שאפשרו זאת ומתוארות כאן:**

מבנים רבים חוברו באופן חוקי לרשת החשמל בעשורים האחרונים, אך על פי שנבנו ללא היתר בנייה, וזאת במסגרת הסדרות זמניות, שאינן בתוקף כיום: צו שחל, שמתוקפו חוברו מאות מבנים בארבעה יישובים, וחוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996, שמתוקפו חוברו יותר מ-9,000 מבנים בכמה יישובים

• **צו שחל: בספטמבר 1988 הוציא משה שחל, שר האנרגיה דאז, צו מכוח צו החשמל (הבטחת בטיחות באספקת חשמל), התשמ"ח-1988, המורה לחברת החשמל לספק בתנאים מסוימים חשמל למבנים ביישובים אום אל-פחם, כפר קרע, דאלית אל-כרמל ועוספיא, גם אם לא קיבלו טופס 4. האישור ניתן בכפוף לאישור ראש הרשות המקומית ולפיו המבנה שוכן בתחום תוכנית המתאר היישובית או בתחום מרחב התכנון של הרשות. לפי חברת החשמל, עד 2006 חוברו מאות מבנים לחשמל בכל אחד מארבעת היישובים הנ"ל.²⁰ אולם, ב-2006 הפסיקה חברת החשמל לחבר מבנים לחשמל מכוח הצו, בין השאר בשל מקרים שבהם ראשי רשויות הנפיקו אישורי חיבור לחשמל גם למבנים שלא תאמו את התנאים המנויים בצו שחל (כפי שצוין בדוח מבקר המדינה). כמו כן, התקבלו פניות ממשד הפנים ולפיהן יש להפסיק לחבר מבנים מכוח הצו, שכן שטחים רבים בארבעת היישובים הנ"ל מצויים בתחום השיפוט של תוכניות מתאר חדשות שנכנסו לתוקף, ולפיכך נפתרו חלק מהחסמים התכנוניים.²¹ לפי משרד התשתיות, צו שחל היה מהלך ניסיוני, וב-2007, בעקבות חוות דעת משפטית בנושא, הוחלט לחדול מיישומו.**

• **הוראת שעה: ב-1 במרץ 1996 נכנסה לתוקף הוראת שעה (חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996) שלפיה אפשר לחבר מבנים ביישובי החברה הערבית לרשת החשמל ללא היתר בנייה, בתנאים אלה: המבנה יהיה מבנה קבע ששימש למגורים לפני חקיקת הוראת השעה; המבנה אינו מיועד להריסה ואין לגביו צו הריסה שיפוטי; לא התווספה למבנה תוספת בנייה לאחר 1 בינואר 1987. במרץ 1996 החלו רשויות מקומיות לשלוח למשרד התשתיות הלאומיות (כיום משרד האנרגיה) רשימות**

¹⁸ עלי בשיר, עיריית סח'נין, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

¹⁹ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

²⁰ לפי תשובת משרד התשתיות שהועברה ב-2011 למרכז המחקר של הכנסת, מ-1992 ועד 2007 חוברו לחשמל כ-1,300 בתים בדאלית אל-כרמל ובעוספיא. אורי טל-ספיר, חיבור מבנים שנבנו ללא היתר בנייה בדאלית אל-כרמל ובעוספיא לרשת החשמל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 בפברואר 2011.

²¹ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020; אורי טל-ספיר, חיבור מבנים שנבנו ללא היתר בנייה בדאלית אל-כרמל ובעוספיא לרשת החשמל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 בפברואר 2011; מבקר המדינה, דוחות על הביקורת בשלטון המקומי לשנת 2008, 25 במרץ 2009.

של מבנים העשויים לעמוד בקריטריונים של הוראת השעה, והמשרד אישר את החיבור לחשמל של המבנים שעמדו בהם. תוקפה של הוראת השעה הוארך עד 31 במאי 2007, ומאז היא איננה בתוקף.²² מחברת החשמל נמסר **שעד פקיעת התוקף של הוראת השעה ב-2007 חוברו לרשת החשמל יותר מ-9,000 מבנים.**²³ נוסף על כך, **יש כמה מבנים שקיבלו אישור להתחבר לחשמל מכוח הוראת השעה, אך הזכות להתחבר לא מומשה.** בשנת 2018 פרסם שר האנרגיה הנחיות המאפשרות חיבור לחשמל למבנים כאלו, בתנאי שיעמדו בתנאים שנקבעו בחוק, אולם **עד היום לא התקבלו בקשות לחיבור מבנים אלו לחשמל, וחברת החשמל מניחה שבעלי האישורים ההם התקשו לעמוד בהוראות החוק הנ"ל.**²⁴

2. השלכות החיבור הבלתי-חוקי של מבנים לרשת החשמל

לתופעת החיבור הבלתי-חוקי לרשת החשמל ביישובי החברה הערבית השלכות רבות, ובהן:

- מפגעי בטיחות במרחב הציבורי: חיבורים לא חוקיים לחשמל נעשים באמצעות משיכת חשמל באופן פיראטי ממבנה למבנה. כתוצאה מכך נוצרים מפגעי בטיחות – כבלים שמתקנים בצורה לקויה ומסוכנת על גבי עמודים וגדרות, בגובה לא תקני וללא סימון כאשר הרשת מוטמנת באדמה.²⁵
- מפגעי בטיחות במבנים עצמם: חיבור לא חוקי לחשמל, ללא בדיקה של עמידת המבנה בהוראות הדין, עלול ליצור מפגע בטיחותי לדיירי המבנה,²⁶ כמו למשל להגביר את הסכנה לשריפות בתוך הבתים כתוצאה מהתלקחות תשתיות החשמל וחוטיו החשמל.²⁷
- סכנת התחשמלות: הרשתות הפיראטיות, אשר אינן מותקנות על פי כללי הבטיחות, גורמות לפעמים למקרי התחשמלות במרחב הפרטי ובמרחב הציבורי, שמובילים לעיתים למוות.²⁸
- פגיעה באמינות ובאיכות של אספקת החשמל: חיבורים לא חוקיים לרשת החשמל מסכנים את יציבות ושרידות הרשת ופוגעים באיכות אספקת החשמל לצרכנים שחוברו כדין. על פי חברת החשמל ורשות החשמל, כאשר מוקמת רשת חשמל היא מוקמת מתוך תכנון של

²² אורי טל-ספירו, חיבור מבנים שנבנו ללא היתר בנייה בדאלית אל-כרמל ובעוספיא לרשת החשמל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 בפברואר 2011.

²³ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020. ראו גם: אורי טל-ספירו, חיבור מבנים שנבנו ללא היתר בנייה בדאלית אל-כרמל ובעוספיא לרשת החשמל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 בפברואר 2011.

²⁴ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.
²⁵ שם.

²⁶ שם.

²⁷ מחמוד מחאמיד, עיריית אום אל-פחם, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

²⁸ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

לתופעת החיבור הבלתי-חוקי לרשת החשמל ביישובי החברה הערבית השלכות רבות, ובהן: מפגעי בטיחות במרחב הציבורי (כבלים לא תקינים) ובמבנים עצמם (שריפות) ומקרי התחשמלות

השלכות נוספות של החיבורים הבלתי-חוקיים לרשת החשמל הן פגיעה באיכות אספקת החשמל (הפסקות חשמל), פגיעה באיכות חיי התושבים, נזק כלכלי לחברת החשמל הנאלצת לשדרג את הרשת כדי לעמוד בעומס ועוד

חברת החשמל משדרגת את תשתית החשמל ביישובים הערביים ומטפלת במפגעים במרחב הציבורי, אך אינה יכולה להתמודד עם חיבורים פיראטיים של מבנים פרטיים. לרשות החשמל יש סמכות להוציא צווי הפסקה למבנים שמחוברים לחשמל ללא היתר, אולם מ-2016 לא ניתנו צוים כאלה

כמות צרכנים מסוימת, בעומסים מסוימים. חיבור לא חוקי מעמיס על הרשת באופן בלתי מתוכנן ובכך עשוי לגרום (ובמקרים רבים גורם) לפגיעה בתשתית עקב עומס יתר (המתבטא בהפסקות חשמל) ולשריפת ארונות חשמל, נתיכים ושנאים.²⁹ לדברי רשות החשמל, פגיעה זו משפיעה לרעה בעיקר על צרכנים באזור שהתחברו כדין ומשלמים על חיבורם.³⁰ יצוין כי כל נציגי הרשויות המקומיות שעומדים שוחחנו הדגישו את העומס שנוצר על רשת החשמל, שגורם הפסקות חשמל מרובות, בעיקר בתנאי חום וקור קיצוניים.³¹ נדגיש כי הפסקות חשמל פוגעות באיכות החיים בחיי היום-יום וגם במצבים של עבודה מהבית ולמידה מהבית, אך יכולות להוות סכנה ממשית, למשל לחולים המקבלים טיפול רפואי בבית באמצעות מכשירי חשמל.

• נזק כלכלי למשק החשמל ולחברת החשמל: לדברי אורן הלמן, סמנכ"ל שיווק ורגולציה בחברת החשמל, כדי למנוע הפסקות חשמל ללקוחות המחוברים כדין לרשת החשמל וכדי לספק את העומסים הנדרשים לכלל המשתמשים המחוברים בפועל לרשת, חברת החשמל נאלצת לבצע שיפורים תכופים ברשת, וכך גדלות ההוצאות של כלל משק החשמל.³² נוסף על כך, המתחברים באופן לא חוקי אינם משלמים את חלקם בעלויות ההקמה והתיקון של רשת החשמל ובעלות הייצור של החשמל, ומטילים את העלויות הללו על הצרכנים המחוברים באופן חוקי ומשלמים את חלקם.³³

• תשלום עודף של המתחברים באופן לא חוקי: לדברי מודר יונס, ראש המועצה המקומית ערעה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, יש גם תופעה של סחיטת המתחברים באופן לא חוקי על ידי מי שהם מתחברים דרכם, וכך הם נדרשים לשלם יותר מחלקם היחסי בחשבון החשמל.³⁴

על פי חברת החשמל, החברה פועלת לשיפור התשתיות ביישובים הערביים כדי למנוע הפסקות חשמל למבנים המחוברים כדין וכדי שהמערכת תעמוד בעומס שנגרם מהחיבורים הפיראטיים.³⁵ כאשר חברת החשמל מקבלת דיווח על מפגעים במרחב הציבורי (למשל כבלים שמותקנים בצורה לקויה ומסוכנת), היא פועלת לניתוק החיבור שמספק חשמל לרשת

²⁹ גל לבנט, עוזר מנכ"ל רשות החשמל, דוא"ל, 1 בדצמבר 2020; אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

³⁰ גל לבנט, עוזר מנכ"ל רשות החשמל, דוא"ל, 1 בדצמבר 2020.

³¹ מודר יונס, ראש המועצה המקומית ערעה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, שיחת טלפון, 26 בנובמבר 2020; מחמוד מחאמיד, עיריית אום אל-פחם, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020; עלי בשיר, עיריית סח'נין, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

³² אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

³³ גל לבנט, עוזר מנכ"ל רשות החשמל, דוא"ל, 1 בדצמבר 2020.

³⁴ מודר יונס, ראש המועצה המקומית ערעה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, שיחת טלפון, 26 בנובמבר 2020.

³⁵ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

הפיראטית, עד להסרתה. לדברי מחמוד מחאמיד מעיריית אום אל-פחם, בפועל, התשתיות לא עומדות בעומס, על אף ניסיונותיה של חברת החשמל לשדרג את התשתיות.³⁶ לפי חברת החשמל, **הפתרון לטיפול במבנים שמחוברים לחשמל באופן לא חוקי הוא צווי הפסקה למתקן חשמלי, שרשות החשמל³⁷ יכולה להוציא לפי סעיף 5 לחוק החשמל, התשי"ד-1954,³⁸** כדי להסיר מפגעי בטיחות במבנים פרטיים. לפי חברת החשמל, אין לה יכולת להתמודד עם התופעה הנרחבת של חיבורים פיראטיים של מבנים פרטיים.³⁹ **מרשות החשמל נמסר שהרשות אינה מתמודדת עם נושא זה בשגרה**, אך נדרשת אליו בדיונים עם חברת החשמל ובצוותים בין-משרדיים העוסקים בנושא;⁴⁰ ממינהל החשמל ברשות החשמל נמסר שמ-2016 (אז עבר מינהל החשמל לרשות החשמל) **לא ניתנו צווים לניתוק מחשמל של מבנים שנבנו ללא טופס**⁴¹.

3. כלי מדיניות להתמודדות עם החסמים התכנוניים לחיבור מבנים לרשת החשמל

בפרק זה תוצג עמדתם של גופים שונים בדבר פתרונות תכנוניים אפשריים לסוגיית החיבור לחשמל של מבנים ביישובי החברה הערבית:

לפי מינהל התכנון,
ההליך המאומץ
לקידום תוכניות בנייה
ביישובי החברה
הערבית יאפשר
חיבור מבנים לחשמל
באופן חוקי בשנים
הקרובות. סעיף
157א(ח) לחוק
התכנון והבנייה
מאפשר מענה זמני

על פי מינהל התכנון, **כיום מתנהלת פעילות מאומצת לקידום תוכניות בנייה ביישובים ערביים, שיאפשרו לתת למבנים טופס 4 ולהתחבר לחשמל באופן חוקי. אולם, מדובר בתהליך שיימשך כמה שנים וצריך להמתין לסיומו.**⁴² לפי מינהל התכנון, סעיף 157א(ח) לחוק התכנון והבנייה **מאפשר לשר הפנים להורות בצו לחבר מבנים לחשמל טרם מתן היתר בנייה**, בתנאי שהשטח כלול בתוכנית מפורטת שהופקדה אשר מתירה בנייה בו, ושהרשות המאשרת (הוועדה המקומית או המחוזית) קבעה שלאחר אישור התוכנית לא תהיה מניעה לקבלת היתר בנייה. **השרים האחראים לביצוע החוק ניסחו מתווה שהסדיר את הוראות החוק** (המתווה נוסח ב-2014 על ידי שר הפנים גדעון סער, ועודכן ב-2016 וב-2019 על ידי שר האוצר משה כחלון).⁴³ הוראות המתווה המעודכן הן אלה:

³⁶ מחמוד מחאמיד, עיריית אום אל-פחם, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

³⁷ בתשובה של חברת החשמל הסמכות מיוחסת למנהל מינהל החשמל במשרד האנרגיה, אולם יחידה זו וסמכותה הועברו לרשות החשמל, שהוקמה ב-2015. ראו: [רשות החשמל, דוח חוק חופש המידע לשנת 2019](#), כתבה וערכה עידית ימיני, עמ' 8.

³⁸ [חוק החשמל, התשי"ד-1954](#).

³⁹ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

⁴⁰ גל לבנט, עוזר מנכ"ל רשות החשמל, דוא"ל, 1 בדצמבר 2020.

⁴¹ איגור סטפנסקי, מנהל מינהל החשמל, רשות החשמל, שיחת טלפון, 14 בדצמבר 2020.

⁴² מיכל מריל, מינהל התכנון, שיחת טלפון, 26 בנובמבר 2020; אפרת ברנד, סגנית בכירה ליועצת המשפטית, הלשכה המשפטית, מינהל התכנון, שיחת טלפון, 1 בדצמבר 2020.

⁴³ שר הפנים גדעון סער, [מתווה להפעלת סמכות שר הפנים לפי סעיף 157א\(ח\) לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965](#), 27 ביולי 2014; שר האוצר משה כחלון, [עדכון המתווה להפעלת סמכות שר האוצר לפי סעיף 157א\(ח\) לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965](#), 2 ביוני 2016, ו-7 בנובמבר 2019 (מינהל התכנון עבר ממשרד הפנים למשרד האוצר, ואז חזר למשרד הפנים. ראו: [אודות מינהל התכנון](#)). הועבר על

1. **הוראות סעיף 157א יחולו על פי הצו רק לגבי חיבור יחידות שנבנו לפני 27 ביולי 2014.**
2. בתיקון האחרון של המתווה נקבע **שלא תהיה מגבלה על זהות היוזם של התוכנית המפורטת המופקדת (היוזם יכול להיות גם אדם פרטי), ולא תהיה דרישה שהתוכנית תכלול מינימום 50 יחידות דיור** (בניגוד לנוסח הקודם של המתווה, שבו נקבע שהאישור יינתן רק לשטח הכלול בתוכנית מפורטת מופקדת שנעשתה ביוזמת המדינה, רשות מקומית או הוועדה המקומית והוגשה על ידי אחת מהן, ושהתוכנית צריכה לכלול מינימום 50 יחידות דיור).⁴⁴
3. **האישור יינתן רק לאחר שתתקבל עמדת הוועדה המחוזית ביחס לתוכנית המופקדת**, בין השאר לגבי לוחות הזמנים הצפויים לקידום התוכנית וההשפעה האפשרית של ההתנגדויות שהוגשו לתוכנית על הבנייה.
4. התנאים להגשת בקשה לחיבור יהיו, בין היתר:
 - **הגשת התחייבות בכתב של המבקש להגיש בקשה להיתר בנייה** לא יאוחר משלושה חודשים לאחר אישור התוכנית המופקדת, ולהוציא היתר בנייה למבנה לא יאוחר משישה חודשים לאחר אישור התוכנית.
 - **מבקש החיבור יפקיד ערבות בנקאית להבטחת הגשת הבקשה להיתר בנייה** ולהבטחת תשלום האגרות, ההיטלים והתשלומים האחרים שיש לשלם בגין יחידת הדיור שבה עוסקת בקשת החיבור.
 - הסכמת בעל הקרקע לבקשת החיבור.
 - **לא תתקבל בקשה העוסקת במבנה שהוצאו לו צווים שיפוטיים או מינהליים להריסתו או למניעת שימוש בו** (למעט צו שיפוטי שבית המשפט האריך את המועד לביצועו לפי סעיף 207 לחוק התכנון והבנייה, אשר לא יהיה בקיומו כדי למנוע הגשת בקשה כאמור).
5. נוסח הבקשה לחיבור לחשמל יצורף כנספח לצו.

בתיקון מ-2016 נכתב שאם יתברר שחברת החשמל אינה מבצעת חיבורים לחשמל של מבנים שתוכנית הבנייה שלהם אושרה, למרות שהם שקיבלו אישור להתחבר לחשמל (באמצעות הצו) בשלב מוקדם יותר (לאחר הפקדת תוכנית בנייה), תתווסף הבהרה במתווה ולפיה בהתאם לצו אפשר להתיר חיבור לחשמל מכוחו של אישור שעמד בתנאי המתווה, גם אם הוא ניתן לפני אישור התוכנית (כלומר, הוציאו צו לחיבור לחשמל עם הפקדת התוכנית, אך טרם החיבור לחשמל אושרה התוכנית, ואז לכאורה האישור לחיבור אינו תואם את הצו וחברת החשמל אינה מאפשרת את החיבור).

ידי אפרת ברנד, סגנית בכירה ליועצת המשפטית, הלשכה המשפטית, מינהל התכנון, דוא"ל, 6 בדצמבר 2020; משרד המשפטים, סיכום דיון מיום 16 ביוני 2019 בנושא חיבור לחשמל ביישובי המגזר הערבי, 28 ביולי 2019, הועבר על ידי עו"ד רוסלאן עותמאן, המחלקה למשפט אזרחי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים, 30 בנובמבר 2020.

⁴⁴ ראו גם: משרד המשפטים, סיכום דיון מיום 16 ביוני 2019 בנושא חיבור לחשמל ביישובי המגזר הערבי, 28 ביולי 2019, הועבר על ידי עו"ד רוסלאן עותמאן, המחלקה למשפט אזרחי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים, 30 בנובמבר 2020; משרד המשפטים, לשכת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט אזרחי), הסרת חסמים בתחום הדיור והמקרקעין בחברה הלא-יהודית, 15 בספטמבר 2020.

לפי מינהל התכנון,
המינהל מודיע
לוועדות התכנון
המקומיות על הוצאת
הצווים על ידי שר
הפנים בהתאם
לבקשות של הוועדות
המחוזיות

בתיקון מ-2019 מובהר שתהליך פעולת המתווה הוא כדלקמן: כאשר מובאת בפני הוועדה המחוזית תוכנית להפקדה הכוללת הסדרה של מבנים קיימים, הוועדה מודיעה את עמדתה ביחס לחיבור המבנים לחשמל ומעבירה את החלטתה למינהל התכנון. עם קבלת עמדת הוועדה המחוזית, השר רשאי להפעיל את סמכותו לפי סעיף 157א(ח) לחוק התכנון והבנייה ולהוציא צו לחיבור לחשמל של המבנים. הצו מועבר על ידי מינהל התכנון לרשות המקומית הרלוונטית. לאחר מכן, כל מבקש חיבור לחשמל נדרש להגיש בקשה פרטנית שבה הוא מצהיר בין השאר כי הפקיד ערבות בנקאית להבטחת תשלום היטל ההשבחה. הרשות המאשרת נדרשת לאשר שלא תהיה מניעה לקבל היתר בנייה למבנה (בגלל התנגדויות אפשריות). עם קבלת אישור זה יכולה חברת החשמל לחבר את המבנה לחשמל. **לפי מינהל התכנון, המינהל מודיע לוועדות התכנון המקומיות על הוצאת הצווים על ידי שר הפנים בהתאם לבקשות של הוועדות המחוזיות.**⁴⁵

לפי משרד
המשפטים, הרשויות
ממעטות להשתמש
במתווה, ובפועל
הוצאו רק צווים
מעטים על ידי השר

לפי ארז קמיניץ, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט אזרחי), סעיף 157א בחוק התכנון והבנייה אינו מאפשר חיבור לחשמל על בסיס תוכניות כוללניות. לדבריו, **חיבור מבנים לחשמל על בסיס תוכניות כוללניות עלול להכשיל תכנון מפורט, שכן אם המבנים יחוברו לחשמל לא תהיה מוטיבציה לקדם תכנון מפורט ולהוציא היתרים.** היה אפשר לקבוע שהחיבור לחשמל יותנה בהפקדת ערבויות שיבטיחו את קידום התכנון המפורט, אך ניסיון העבר מראה שתנאים אלה אינם יעילים דיים. נוסף על כך, החוק כיום נועד להבטיח שהמבנים יעברו בדיקה בטיחותית, והיא תתקיים רק אם הם יעברו מסלול רישוי כדון.⁴⁶

במשרד המשפטים
הציעו ב-2019 לקדם
את המתווה בעזרת
פרויקטור מיוחד
במינהל התכנון, אך
מינהל התכנון נמסר
כי הדבר לא התבצע

לפי משרד המשפטים, **הרשויות ממעטות להשתמש באפשרות המוצעת במתווה הנ"ל ובפועל הוצאו רק צווים מעטים על ידי שר האוצר** (כשמינהל התכנון היה תחת משרד זה). נוסף על כך, לפי המשרד, **יש תוכניות מפורטות רבות שהופקדו במוסד התכנון בתנאי שיעמדו בדרישות מסוימות, אולם בדרך כלל מילוי הדרישות מתעכב זמן ניכר, והדבר מעכב את הפקדתן בפועל, ועל כן אי-אפשר לפנות לשר להוצאת צו.**⁴⁷ **במשרד המשפטים הציעו ב-2019 לקדם חיבורים לחשמל לפי השיטה המוצעת במתווה באמצעות מינוי פרויקטור מיוחד במינהל התכנון שיבדוק את מצב התכנון המפורט ביישובים ערביים, יפעל להוצאת בקשות לצווים ויעקוב אחר הטיפול בבקשות.** ממשרד המשפטים צוין שמינוי הפרויקטור אינו שולל את ההכרח לזרז את הרשויות המקומיות להשלים את התכנון המפורט.⁴⁸ **מינהל התכנון נמסר שמינוי הפרויקטור לפי הצעת משרד המשפטים לא התבצע.**⁴⁹

⁴⁵ אפרת ברנד, סגנית בכירה ליועצת המשפטית, הלשכה המשפטית, מינהל התכנון, שיחת טלפון, 1 בדצמבר 2020.

⁴⁶ משרד המשפטים, סיכום דיון מיום 16 ביוני 2019 בנושא חיבור לחשמל ביישובי המגזר הערבי, 28 ביולי 2019, הועבר על ידי עו"ד רוסלאן עותמאן, המחלקה למשפט אזרחי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים, 30 בנובמבר 2020; משרד המשפטים, לשכת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט אזרחי), הסרת חסמים בתחום הדיור והמקרקעין בחברה הלא-יהודית, 15 בספטמבר 2020.

⁴⁷ שם.

⁴⁸ שם.

⁴⁹ אפרת ברנד, סגנית בכירה ליועצת המשפטית, הלשכה המשפטית, מינהל התכנון, שיחת טלפון, 1 בדצמבר 2020.

לפי חברת החשמל, לפי סעיף 157א(ח) לחוק התכנון והבנייה חוברו עד כה לחשמל רק כמה עשרות מבנים, בשכונות בודדות בלבד. לפי החברה, יש לעמוד בתנאים רבים לשם הוצאת הצו על פי סעיף זה, ולכן הוא הופעל במקרים מעטים. נוסף על כך, תנאי הסף להוצאת הצו – הפקדה של תוכנית מפורטת, הוא שלב תכנוני מתקדם מאוד, שמגיעים אליו לאחר כמה שנים בדרך כלל. בחברת החשמל מוסיפים כי גם אם הוצא הצו, יש חסמים נוספים שמעכבים את החיבור לחשמל, כמו אי-הקצאת שטחים לתחנות טרנספורמציה על ידי הרשויות המקומיות והיעדר פיתוח של דרכים.⁵⁰

חברי הכנסת יוסף ג'בארין, אחמד טיבי, איימן עודה ואוסמה סעדי, בפגישה ב-2019 עם נציגי משרד המשפטים, משרד האוצר, מינהל התכנון ופרקליטות המדינה, הציעו **תיקון חקיקה שיאפשר חיבור לחשמל על סמך תוכנית מתאר, גם ללא תוכנית מפורטת**, בתנאי שהמבנים נמצאים בשטח שתואם את ייעוד הקרקע בתוכנית המתאר. לפי ההצעה, המבנים יחוברו לחשמל באופן זמני, לאחר שבעל המגרש יתחייב לפעול להוצאת היתר בנייה תוך פרק זמן מסוים, ואם לא יעשה כן ינותק החיבור לחשמל.⁵¹ במכתבו לשר האנרגיה מנובמבר 2020, **חה"כ ג'בארין מציע להאריך את חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996** (שאותו הוא מכנה "צו שחל"), כדי לאפשר את החיבור לחשמל של המבנים שאינם מחוברים אופן חוקי. זאת, בתנאי שהמבנים עומדים בתנאי החוק הנ"ל, ובין השאר אינם מצויים במחלוקת מבחינת תוכניות המתאר והרשות המקומית, ויש סבירות גבוהה שהם יאושרו בעתיד. חה"כ ג'בארין מצוין שלפי בדיקתו, חברת החשמל אינה מתנגדת להארכת החוק.⁵² יצוין כי נציגי רשויות מקומיות שעומדים שוחחנו (אום אל-פחם וסח'נין) תמכו בחידוש חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), או צווים כמו צו שחל, וזאת בשל התמשכות ההליכים התכנוניים.⁵³

לפי חברת החשמל, יש להציע פתרון מיידי לתופעה הקשה של מבנים רבים שאינם מחוברים לחשמל באופן חוקי ביישובים ערביים. לפי החברה, **יש לנתק את הקשר שבין חיבור לחשמל ובין אכיפת דיני התכנון והבנייה**, מכמה סיבות: א. החיבור לחשמל הפך לכלי בידי רשויות האכיפה לאכיפת דיני התכנון והבנייה. אולם, זהו קשר מלאכותי, ולרשויות האכיפה יש כלים אחרים בחוק התכנון והבנייה (צווי הריסה מינהליים ו/או שיפוטניים, קנסות מינהליים ועוד) לטיפול בבנייה הבלתי-חוקית. נוסף על כך, במקרים רבים הרשויות המקומיות מספקות שירותים אחרים, כמו מים, למבנים לא חוקיים, כך שמניעת החיבור לחשמל הפך לכלי היחידי בשירותי התשתית שבו עושים שימוש לאכיפת דיני התכנון והבנייה; ב. אין זה ראוי למנוע שירות חיוני כמו חשמל

⁵⁰ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

⁵¹ משרד המשפטים, סיכום דיון מיום 16 ביוני 2019 בנושא חיבור לחשמל ביישובי המגזר הערבי, 28 ביולי 2019, הועבר על ידי עו"ד רוסלאן עותמאן, המחלקה למשפט אזרחי, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים, 30 בנובמבר 2020.

⁵² חה"כ ד"ר יוסף ג'בארין, יו"ר הוועדה לזכויות הילד, מכתב לשר האנרגיה חה"כ יובל שטייניץ, הנדון: חיבור עשרות אלפי בתים לחברת החשמל, 24 בנובמבר 2020.

⁵³ מחמוד מחאמיד, עיריית אום אל-פחם, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020; עלי בשיר, עיריית סח'נין, שיחת טלפון, 2 בדצמבר 2020.

מחברת החשמל
נמסר שרק מבנים
מעטים חוברו לחשמל
לפי המתווה, שכן יש
כמה חסמים
שמעכבים את יישומו

חברי הכנסת מציעים
תיקון חקיקה
שיאפשר חיבור
לחשמל גם ללא
תוכנית מפורטת,
בתנאי שהמבקש
יתחייב להוציא היתר
בנייה. חה"כ ג'בארין
מציע להאריך את
חוק הספקת החשמל
(הוראת שעה) או את
צו שחל

לפי חברת החשמל,
יש לנתק את הקשר
שבין חיבור לחשמל
ובין אכיפת דיני
התכנון והבנייה, ויש
להציע פתרון מיידי
למבנים שאינם
מחוברים לחשמל
באופן חוקי, על ידי
חידוש חוק הספקת
החשמל (הוראת
שעה) או צווים כמו צו
שחל

כדי לטפל בתופעת הבנייה הבלתי-חוקית; ג. המצב בשטח, עם מפגעי בטיחות כה רבים, הגורמים נזק לגוף ולרכוש, הוא מצב מסוכן ובלתי נסבל. **לפי חברת החשמל, יש לאפשר פתרון מיידית לתופעה**, במקומות שבהם אין תוכניות מתאר מאושרות אולם מדובר במבנים שאינם מיועדים להריסה ויש כוונה לאשר שם תוכנית מתאר. **פתרונות אפשריים הם חידוש חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), או צווים כמו צו שחל**, מפני שיש הסכמה שאותם מבנים יוסדרו, מפני שתהליכי התכנון נמשכים שנים ארוכות ובגלל הקושי שבאכיפת צווי הריסה, שחלקם מתיישנים. מחברת החשמל נמסר גם שהתופעה הנ"ל אינה מאפיינת רק את היישובים הערביים, אלא קיימת גם במגזרים אחרים באופנים שונים, למשל – המגזר החרדי והחקלאי.⁵⁴

לפי מודר יונס, ראש מועצת ערערה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, המדינה, לאחר שנים של הזנחה, מנסה לקדם את נושא התכנון. התושבים, בניגוד לעבר, מוכנים להשתתף בהוצאות התכנון הציבוריות. לדבריו, התהליך ימשך עוד שלוש עד חמש שנים, ולכן **צריך לייעל את תהליך התכנון. יונס סבור שבעייתית לאשר חיבור לחשמל ללא תוכנית מפורטת, שכן זה יכול להוביל לבעיות קשות בהמשך** – אם יאשרו תוכנית מפורטת שתכלול שינויים מסוימים בתשתית, יהיה צורך לשנות ולהעביר את תשתית החשמל, והדבר יגרור עלויות שיושגו על הרשות המקומית או על התושבים. **יונס מציין שגם כאשר למבנים יש תוכנית מפורטת מופקדת, בעלי המבנים רוצים לקבל מייד חיבור לחשמל, מבלי לחכות להיתר בנייה, אך הרשויות המקומיות חוששות שאם ייתנו להם חיבור לחשמל הם לא יקדמו את תהליך קבלת ההיתר ולא יחויבו בתשלומים לרשות המקומית**⁵⁵ (לכאורה, כאשר יש תוכנית מפורטת מופקדת, על הרשויות לפנות לשר הפנים שיוציא צו לחיבור המבנה לחשמל, אך האישור לחיבור יינתן לפי אישור הרשות המקומית שמבקש החיבור עומד בתנאי המתווה הנ"ל והפקיד ערבויות שיבטיחו כי יפעל להוצאת היתר בנייה וכי יעמוד בתשלומים הנדרשים).

מודר יונס, ראש מועצת ערערה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, סבור שיש לייעל את תהליך התכנון, ושיש בעייתיות לאשר חיבור לחשמל ללא תוכנית מפורטת

⁵⁴ אורן הלמן, סמנכ"ל שירות, שיווק ורגולציה, חברת החשמל, דוא"ל, 13 בדצמבר 2020.

⁵⁵ מודר יונס, ראש המועצה המקומית ערערה ויו"ר ועד ראשי הרשויות בחברה הערבית, שיחת טלפון, 26 בנובמבר 2020.